LA VENDA DE RECORDS EN ELS SANTUARIS



Mostra de petits records que es poden trobar al santuari de la Mare de Déu de la Salut. (Sant Feliu de Pallerols)
Foto: Ernest Gutiérrez

La botiga de records és un element present en tots els santuaris. La venda de records en aquests indrets és un aspecte que ha anat variant amb el pas de temps. Des de sempre, els devots, pelegrins, visitants... s'han emportat petits obsequis o detalls que els recordessin la visita en aquests llocs de culte.

Tal com ens diu Carles Salpena en el seu llibre *Els ermitans*: "Els santuaris són espais privilegiats de relació individual i comunitària amb allò sobrenatural. L'església catòlica va unificar a l'entorn dels santuaris totes les formes de pietat prescrites pel seu catecisme: veneració de relíquies, peregrinacions, processons, rosari i medalles. Tot plegat ha propiciat una etnografia genuïna amb elements propis, tant de la natura (coves, grutes, muntanyes, fonts i aigua) com d'altres de culturals (atributs de la imatge, exvots, promeses, ofrenes, goigs, hagiografies, iconografies i estampes). Contemporàniament hom ha definit els santuaris com les àrees de servei en l'autopista de la vida."

A través de diferents documents escrits conservats en arxius de bisbats i santuaris, es pot veure quins tipus de records són els que s'han anat venent al llarg dels anys. Així, a partir de documents que es recullen en el llibre de Xavier Solà *El Santuari de Nostra Senyora de la Font de la Salut*, trobem algunes ressenyes sobre la tipologia de records que es venien al santuari. Per exemple, entre els segles XVIII i XIX són habituals els goigs, les estampes de la Mare de Déu, medalles de llautó i de plata, la ressenya històrica de Mn. Matabosch, novenes i rosaris de plata.

Els goigs són un dels elements principals de la botiga de records de qualsevol santuari de Catalunya. Tot i que avui en dia s'ha convertit en una peça buscada per col·leccionistes, inicialment eren objectes que molts devots s'emportaven a casa. Els goigs s'han d'entendre com un testimoni de la devoció local i la fe popular que veneren les virtuts de la Verge (per exemple, els de la Mare de Déu de la Salut la invoquen per allunyar tempestes i per guarir malalties de qualsevol tipus); també parlen d'un entorn geogràfic proper on s'estén aquesta devoció (els de la Salut parlen de Sant Feliu de Pallerols, les Planes d'Hostoles, la vall d'Hostoles, el Collsacabra i la Garrotxa) i dels grups socials més propers al culte a la Mare Déu, en aquest cas, sobretot de pagesos i gent que treballava la terra. Els primers goigs de la Mare de Déu de la Salut es van perdre i a mitjans del segle XIX se n'encarregaren uns de nous al doctor Julià Martí, catedràtic de moral del seminari de Girona. El bisbe de Girona, Florenci Llorente i Montón va concedir quaranta dies d'indulgències a aquells fidels que cantessin aquests goigs devotament, anotació que es va afegir en l'imprès dels goigs. Només cal revisar les còpies que se'n van fer per evidenciar la gran acceptació i èxit que van tenir: l'any 1856 se'n van fer 3.000 còpies que costaven tres rals cada una; el 1861, 10.000 còpies; i el 1871, 4.000 còpies. Tot i que actualment es continuen venent goigs en els santuaris, ja no és una peça "estrella", sinó que ha estat substituïda per altres objectes.

Al costat dels goigs, al santuari es veien altres records com estampes, medalles, llibrets de la història del santuari, novenes, rosaris, etc. Per exemple, al santuari de la Salut es venien durant el segle XIX, tres tipus d'estampes diferents. Unes eren estampes de la Mare de Déu de la Salut grosses, de mig full. Les altres eren més petites, d'un octau, però estaven decorades. Finalment, se'n van fer unes altres amb la imatge nova de la Verge; tot i que molta gent continuava comprant les estampes amb la imatge antiga de la Mare de Déu, ja que és a la que professaven més devoció.

Aquestes estampes també tingueren un gran èxit i se'n van fer diverses reimpressions en pocs anys. Així, de les estampes grosses se'n van fer 1.000 el 1856; 1.200 el 1861; 1.000 el 1867, 5.000 el 1870; 4.000 el 1871 i 3.000 el 1880. De les petites, el 1856 se'n van fer 2.000; el 1858, 10.000; el 1870, 5.000; i el 1880, 4.000. De les estampes amb la imatge nova se'n feren 4.000 el 1868; 5.000 el 1878 i 6.000 el 1880. En resum, podem dir que, aproximadament, en un període de 22 anys es van fer 15.200 estampes grosses, 21.000 estampes petites i 15.000 estampes amb la imatge nova.

Altres records que es venien durant el segle XIX eren medalles de llautó i de plata, novenes, rosaris i, com a història del santuari, la *Ressenya Històrica del Santuari de Nostra Senyora de la Font de la Salut* que va escriure Mn. Matabosch, de la qual se'n van fer 2.500 reimpressions en el període comprès entre 1865 i 1900 (35 anys). Xavier Solà, en el seu llibre, també ens explica que molts dels devots que visitaven la Salut o el Far s'emportaven com a record una carlina, planta que no es feia a les valls, i la penjaven a les portes principals de les cases un cop seca. La particularitat d'aquesta planta és que segons la humitat ambiental, es tanca o s'obre, convertint-se en un bon indicador meteorològic. Popularment també es creia que allunyava els mals esperits.

A partir de la primera meitat del segle XX, s'incorporen altres objectes com miralls, arracades, collarets, fotogravats amb imatges religioses, escapularis i postals. Actualment, l'objecte que més és ven és el ciri, ja que molta gent en fer la visita al santuari el porta a la Mare de Déu per demanar el seu favor.

Els objectes de tipologia religiosa no han variat gaire respecte els que es venien en segles anteriors: imatges de la Mare de Déu, medalles, miralls, medalles de plata, d'alpaca i d'or, porta pastilles amb la imatge de la Verge, goigs, estampes, postals... El que si que ha canviat són la forma dels objectes, ja que ara es disposa de maquinàries diferents i altres
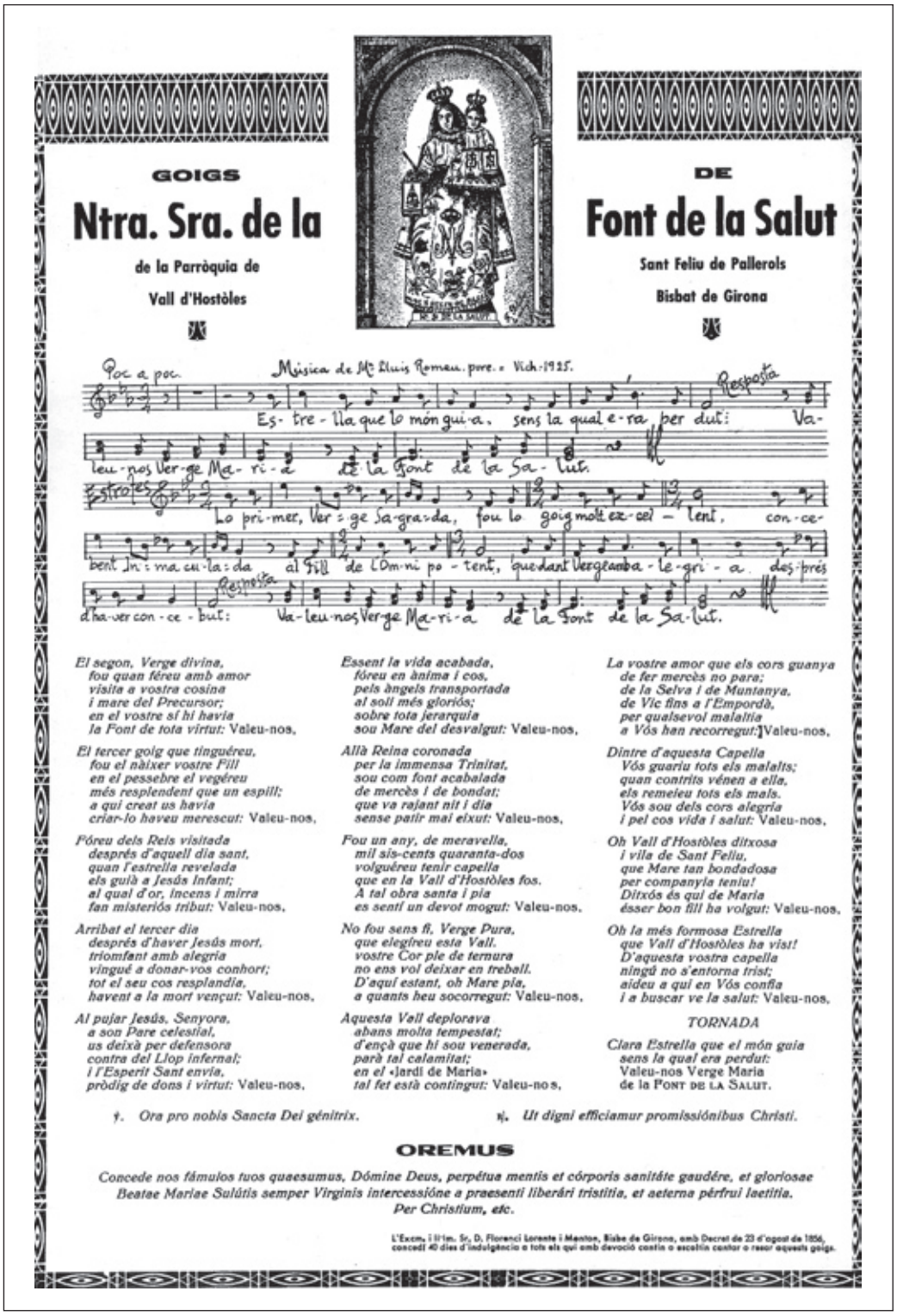
Un veí de l'Esquirol anònim que col·labora





tecnologies que permeten elaborar qualsevol tipus de record amb la imatge de la Mare de Déu: plats i altres objectes de ceràmica, bolígrafs, clauers, penja claus, portafotos...

A part d'aquests objectes religiosos, s'hi han incorporat llibres de temàtica molt variada, des de llibres sobre el santuari i altres santuaris de la diòcesi, fins a escrits sobre la contrada, mapes excursionistes, llibres de pregàries, de poemes, de llegendes... També s'hi han incorporat productes alimentaris, com mel, bolets, embotits i formatges, moscatell, ratafia, etc. El concepte de record està canviant i molta gent prefereix emportar-se alguna cosa que "sigui útil" ja que, encara que pugui adquirir aquests productes al seu lloc de residència habitual, els que pot comprar en el santuari són fets de forma artesana i la majoria no contenen additius de cap tipus.



GOIGS

Ntra. Sra. de la

de la Parròquia de

Vall d'Hostòles

DE

Font de la Salut

Sant Feliu de Pallerols

Bisbat de Girona

Poc a poc. Música de Mª Lluis Romeu, pvre. - Vich-1925. Resposta

Es- tre - lla que lo món gui-a, sens la qual e-ra per dut: Va-leu-nos Ver-ge Ma- ri - a de la Font de la Sa- lut.

Estrofes

Lo pri-mer, Ver - ge Sa-gra-da, fou lo goig molt ex-cel - lent, con-ce-bent In: ma cu-la: da al Fill de l'Om-ni po - tent, quedant Vergamba - le-gri - a des-prés d'ha-ver con - ce - but: Va-leu-nos Ver-ge Ma-ri-a de la Font de la Sa-lut.

El segon, Verge divina,
fou quan féreu amb amor
visita a vostra cosina
i mare del Precursor;
en el vostre sí hi havia
la Font de tota virtut: Valeu-nos,

El tercer goig que tinguéreu,
fou el nàixer vostre Fill
en el pessebre el vegéreu
més resplendent que un espill;
a qui creat us havia
criar-lo haveu merescut: Valeu-nos,

Fóreu dels Reis visitada
després d'aquell dia sant,
quan l'estrella revelada
els guià a Jesús Infant;
al qual d'or, incens i mirra
fan misteriós tribut: Valeu-nos,

Arribat el tercer dia
després d'haver Jesús mort,
triomfant amb alegria
vingué a donar-vos conhort;
tot el seu cos resplandia,
havent a la mort vençut: Valeu-nos,

Al pujar Jesús, Senyora,
a son Pare celestial,
us deixà per defensora
contra del Llop infernal;
i l'Esperit Sant envia,
pròdig de dons i virtut: Valeu-nos,

Essent la vida acabada,
fóreu en ànima i cos,
pels àngels transportada
al sòll més gloriós;
sobre tota jerarquia
sou Mare del desvalgut: Valeu-nos,

Allà Reina coronada
per la immensa Trinitat,
sou com font acabalada
de mercès i de bondat;
que va rajant nit i dia
sense parar mai d'eixut: Valeu-nos,

Fou un any, de meravella,
mil sis-cents quaranta-dos
volguéreu tenir capella
que en la Vall d'Hostòles fos.
A tal obra santa i pia
es sentí un devot mogut: Valeu-nos,

No fou sens fi, Verge Pura,
que elegíreu esta Vall.
vostre Cor ple de ternura
no ens vol deixar en treball.
D'aquí estant, oh Mare pia,
a quants heu socorregut: Valeu-nos,

Aquesta Vall deplorava
abans molta tempestat;
d'ençà que hi sou venerada,
parà tal calamitat;
en el «Jardí de Maria»
tal fet està contingut: Valeu-nos,

La vostre amor que els cors guanya
de fer mercès no para;
de la Selva i de Muntanya,
de Vic fins a l'Empordà,
per qualsevol malaltia
a Vós han recorregut: Valeu-nos,

Dintre d'aquesta Capella
Vós guariu tots els malalts;
quan contrits vénen a ella,
els remeieu tots els mals.
Vós sou dels cors alegria
i pel cos vida i salut: Valeu-nos,

Oh Vall d'Hostòles ditxosa
i vila de Sant Feliu,
que Mare tan bondadosa
per companyia teniu!
Ditxós és qui de Maria
ésser bon fill ha volgut: Valeu-nos,

Oh la més formosa Estrella
que Vall d'Hostòles ha vist!
D'aquesta vostra capella
ningú no s'entorna trist;
aídeu a qui en Vós confia
i a buscar ve la salut: Valeu-nos,

TORNADA

Clara Estrella que el món guia
sens la qual era perdut:
Valeu-nos Verge Maria
de la PONT DE LA SALUT.

℣. *Ora pro nobis Sancta Dei génitrix.* ℟. *Ut digni efficiamur promissiónibus Christi.*

OREMUS

Concede nos fámulos tuos quaesumus, Dómine Deus, perpétua mentis et córporis sanitáte gaudére, et gloriosae Beatae Mariae Sulútis semper Virginis intercessióne a praesenti liberári tristitia, et aeterna pérfrui laetitia. Per Christium, etc.

L'Exm. i Rvm. Sr. D. Florenci Lorente i Mentor, Bisbe de Girona, amb Decret de 23 d'agost de 1856, concedí 40 dies d'indulgència a tots els qui amb devoció cantin o escoltin cantar o resar aquests goigs.

El darrer grup d'objectes de record que es venen a les botigues dels santuaris són els records estàndard, és a dir, aquells que pots trobar a tot arreu: clauers de fusta, cendrers, angelets, mussols, etc. El matís està en què la selecció d'aquests objectes la fa el capellà custodi, o bé els ermitans amb el consentiment del capellà, i que, a l'hora d'escollir-los, cal fer una selecció i deixar de banda els que es puguin considerar no adients.

De totes maneres, sigui quin sigui el tipus de record, els visitants del santuari, tot i variar les motivacions i les devocions, es continua emportant a casa un record de la visita que, d'una forma o altra, ha constituït una experiència vital important.

Sílvia Aulet Serrallonga